

Filip Dorssemont, Klaus Lörcher, Stefan Clauwaert and Mélanie Schmitt (Eds.), The Charter of Fundamental Rights of the European Union and the Employment Relation, 2019, σ. 712, Hart Publishing, ISBN: 9781509922659

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί αναμφισβήτητα μια σημαντική κατάκτηση στην πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, ενισχύοντας τον συνταγματικό πυρήνα της Ένωσης και επαναπροσδιορίζοντας τη σχέση της με τους πολίτες της. Στο πλαίσιο αυτό, η κατοχύρωση στο Χάρτη κοινωνικών δικαιωμάτων, κυρίως στον τέταρτο τίτλο «αλληλεγγύη» αντανάκλα ακριβώς την προσπάθεια αυτή σε ευαίσθητους τομείς πολιτικής. Εξάλλου η συμπερίληψη κοινωνικών δικαιωμάτων στον Χάρτη ως απόρροια έντονης αντιπαράθεσης στο εσωτερικό της Ένωσης, απαιτεί τη διατήρηση λεπτών ισορροπιών στην εφαρμογή τους. Το γεγονός αυτό αναδεικνύεται και από την παραπομπή σε αρκετές διατάξεις του Χάρτη στο πεδίο αυτό σε εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, ειδικά αναφορικά με τις εργασιακές σχέσεις.

Τον τρόπο εφαρμογής και την αποτελεσματικότητα των περιλαμβανομένων στο Χάρτη δικαιωμάτων που συνδέονται με τις εργασιακές σχέσεις εξετάζει η περιγραφόμενη συλλογική έκδοση. Όπως αναφέρεται στην εισαγωγή, στόχοι του βιβλίου αποτελούν αφενός μεν η ενίσχυση της εφαρμογής των δικαιωμάτων αυτών, υποστηρίζοντας τον αγωγίμο χαρακτήρα τους και αφετέρου, η καλύτερη ενημέρωση των πολιτών, αλλά και των συνδικαλιστικών οργανώσεων για πληρέστερη προστασία τους. Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται με παράθεση πλούσιου βιβλιογραφικού υλικού και νομολογίας, με ταυτόχρονη παρουσίαση μιας πιο πρακτικής σκοπιάς στη βάση σύγχρονων προβλημάτων στον εργασιακό χώρο.

Οργανωτικά, το βιβλίο αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο, γενικό μέρος περιλαμβάνονται μελέτες οριζόντιου χαρακτήρα αναφορικά με το ρόλο των κοινωνικών δικαιωμάτων στον ενωσιακό συνταγματισμό, ειδικότερα στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων, αλλά και της σχέσης με τα οικονομικά δικαιώματα. Σκιαγραφείται ο όρος «εργασιακή σχέση» και οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη και η δυνατότητα περιορισμού των δικαιωμάτων αυτών. Στο δικονομικό επίπεδο, παρουσιάζεται η διαδικασία προσφυγής ενώπιον των ενωσιακών δικαστηρίων από την οπτική του Χάρτη. Τίθενται δηλαδή κάποιοι προβληματισμοί αναφορικά με το θεσμικό περιβάλλον προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων στην Ένωση.

Στο δεύτερο μέρος έχουν επιλεγεί και αναλύονται συγκεκριμένες διατάξεις του Χάρτη υπό το πρίσμα των εργασιακών σχέσεων. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 1 (ανθρώπινη αξιοπρέπεια), το άρθρο 5 (απαγόρευση της δουλείας και αναγκαστικής εργασίας), το άρθρο 7 (σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής), το άρθρο 8 (προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), το άρθρο 10 (ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας), το άρθρο 11 (ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης), το άρθρο 12 (ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι), το άρθρο 15 (ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία), το άρθρο 16 (επιχειρηματική ελευθερία), το άρθρο 17, παρ. 2 (δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας), τα άρθρα 20 και 21 (ισότητα και απαγόρευση διακρίσεων), το άρθρο 23 (ισότητα γυναικών και ανδρών), το άρθρο 27 (δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της

επιχείρησης), το άρθρο 28 (δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων), το άρθρο 30 (προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης), το άρθρο 31 (δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας), το άρθρο 32 (απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία), το άρθρο 33 (οικογενειακή ζωή και επαγγελματική ζωή) και το άρθρο 47 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου). Παρουσιάζονται δικαιώματα που αντιστοιχούν σε όλες τις εκφάνσεις του εργασιακού βίου και πιθανών συγκρουσιακών σχέσεων που προκύπτουν, τονίζοντας περαιτέρω βήματα ενίσχυσης των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

Πρόκειται για συλλογή μελετών υπό την αιγίδα του Transnational Trade Union Rights (TTUR) Network του Ευρωπαϊκού Συνδικαλιστικού Ινστιτούτου (European Trade Union Institute – ETUI), του ανεξάρτητου ερευνητικού κέντρου της Ευρωπαϊκής Συνδικαλιστικής Συνομοσπονδίας (European Trade Union Confederation – ETUC). Συμμετέχουν επιστήμονες εγνωσμένου κύρους και εμπειρογνώμονες, ώστε να προσδιορισθεί πληρέστερα ο ρόλος των δικαιωμάτων του Χάρτη στις εργασιακές σχέσεις και η προοπτικές μετεξέλιξής του. Με το βιβλίο αυτό ολοκληρώνεται η τριλογία του επιστημονικού αυτού φορέα στο ζήτημα κοινωνικών δικαιωμάτων στον ευρωπαϊκό χώρο, έχοντας προηγηθεί το 2013 συλλογή μελετών για την επιρροή της ΕΣΔΑ στις εργασιακές σχέσεις και το 2017 για την επιρροή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη στις εργασιακές σχέσεις. Με αυτόν τον τρόπο, ο αναγνώστης αποκτά ολοκληρωμένη εικόνα της κατοχύρωσης και διάπλασης δικαιωμάτων, άρρηκτα συνδεδεμένων με τις εργασιακές σχέσεις σε όλα τα επίπεδα που αυτά ανευρίσκονται στην Ευρώπη. Αποτελεί έτσι χρήσιμο εργαλείο για το σύγχρονο νομικό της θεωρίας, αλλά και της πράξης.

Κωνσταντίνος Μαργαρίτης, ΔΝ, LLΜ, Διδάσκων Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Κρήτης, Μέλος του ΔΣ της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ), Δικηγόρος